

ФРАГМЕНТИ О ПРОФЕСОРУ МИЛИВОЈУ СОЛАРУ

(Уз прилоге библиографији у српском књижевном контексту)

Књижевнотеоријска и филозофска мисао Миливоја Солара (1936–2025) у српском књижевноуметничком контексту седамдесетих и осамдесетих година двадесетог века имала је снажан утицај – што је видљиво из овог, ипак непотпуног, библиографског прилога – и, по свему судећи, изузетну рецепцију. Спрам увида о критичком читању, односно приказивању Соларових дела у остатку бивше заједничке државе, јасно је да је српска критичка мисао високо вредновала његову теоријску иновативност и оригиналност – и, што је помало необично, од ње су потекли и неупоредиво бројнији текстови. Можда је најпрецизнији суд да је Миливој Солар на свеукупном југословенском простору у назначеним десетлећима и најзначајнији и најмодернији теоретичар књижевности – те, наравно, није случајност што су то становиште заступали и млади српски критичари, пре свих Александар Јовановић, који му је у *Књижевној речи* (1985) посветио тематски блок „Књижевнотеоријски погледи Миливоја Солара”.

*

Изузетност великих мислилаца јесте у њиховој једноставности. Таквих је у нашим срединама мало, сувише мало. Професор Миливој Солар је био великан о коме се могу чути само лепе речи од сваког његовог студента, сарадника, пријатеља. Први сусрет с њим, у његовом кабинету на Филозофском факултету у Загребу, догодио се почетком јуна 1979. године, одмах по окончању мог војниковања: изненађујуће пријатељски, срдчан, имао сам утисак да је реч о вишегодишњем познанству. Наравно, тај разговор је био посебан и по низу драгоцених сугестија које су се односиле и на потенцијалне загребачке сараднике, али и на оно што би требало да буде уредничка инвентивност, иновативност, самим тим и уредничка храброст. Врло радо је прихватио позив на сарадњу, уз напомену да је у силним својим теоријским пројектима и раније датим обећањима хрватским издавачима. Солар је и као сарадник и као саговорник био ванредан.

Већ тада, као уредник за књижевну теорију и књижевну историју *Књижевне речи*, у редакцији Јовице Аћина, главног и одговорног, имао сам задатак да договорам сарадњу с угледним загребачким књижевним теоретичарима и критичарима (из круга тзв. загребачке славистичке школе: Зденком Шкробом, Александром Флакером, Виктором Жмегачом, Миливојем Соларом, Зораном Краваром... и онима из моје генерације – Битијем, Висковићем, Малешом итд.). Чини ми се да сам тај задати ми посао обавио на најбољи и најсвеобухватнији начин – на шта сам изузетно поносан. То је, уосталом, највидљивије у раздобљу када сам главноуредничку позицију преузео од Јовице Аћина (захваљујући превасходно њему).

*

Посебно поглавље сарадње с Миливојем Соларом везано је за „Службени гласник”, на чијем је челу био сјајни Слободан Гавриловић, и за тај период, од 2008. до 2012, може се с пуним правом рећи да је у питању златно доба, у том часу, најзначајније издавачке куће у Србији. Миливој Солар је био у кругу најважнијих и највреднијих сарадника. Као уредник библиотеке „Књижевне науке”, већ 2009. године затражио сам рукопис... У „Предговору” књиге *Укус, мишви и њојшика* Солар истиче: „Ова је књига избор из мојих радова о проблематици укуса, митова који утјечу на тумачење књижевности, те о схваћању постмодернизма и односима тривијалне и високе књижевности. Настала је на темељу разговора с професором Гојком Тешићем, који ми је љубазно предложио да објави нешто од мојих радова.”

Истовремено, објавио сам и књигу Зорана Кравара *Када је свијет био млад: висока фантасика и доктринарни модернизам* – аутора о коме ми је у једном разговору професор Солар говорио с поносом, јер га је он довео на загребачку компаратистику, иако није био избор конзервативног дела катедре. (И у томе је, између осталог, била његова величина. Определио се за најбољег – не по неписаном правилу за онога ко неће угрозити свог професора... Накнадно сам открио један фасцинантан детаљ из књиге *Прејиска Светозара Петровића са загребачким колеџама* о томе како је професор Светозар Петровић [1964] довео највреднијег и најбољег на исту ту компаратистику – Миливоја Солара. У писму војнику Солару од 17. јуна, Светозар Петровић пише: „Наше је факултетско вијеће у суботу предложило да се распишу два натјечаја на нашој (компаративној) групи – један за асистента на катедри за општу повијест књижевности, други за асистента на катедри за теорију и методологију проучавања књижевности (посебно компаративној), како се то службено зове. Овај други натјечај је онај на који очекујем да се ти јавиш.” Тако је прича започета. Наум професора Светозара Петровића остварен је! Исход је свима знан – био је то један од најсјајнијих потеза Одсека за компаративну књижевност у Загребу. То могу чинити само највећи умови и велики људи – а Света Петровић и Миливој Солар то свакако јесу били.)

На великој и лепој промоцији Соларове и Краварове књиге у Културном центру Београда 9. децембра 2010. године, с правом сам, између осталог, рекао да је објављивање њихових књига „велики интелектуални празник за Службени гласник” – уз напомену да тај став употпуњују и друге две Соларове књиге које сам с поносом потписао као уредник: прва је *Теорија књижевности са Рјечником књижевнога називља* (такође склопљена на мој предлог!, објављена 2012), а друга *Повијест свијетске књижевности* (уз предговор српском издању, а реч је о „трећем, проширеном српском издању” из 2015).

*

На крају, у запису уз „Прилоге библиографији Миливоја Солара у српском књижевном контексту”, могу рећи да сам веома поносан на чињеницу што сам био у прилици да са Соларом сарађујем и као уредник *Књижевне речи* (1979–1984), и као уредник библиотеке „Књижевне науке” у „Службеном гласнику” (2010–2015).

Сваки његов текст, сваку његову књигу читао сам с нарочитим уредничким узбуђењем, јер је реч о најзначајнијем модерном теоретичару књижевности на бившим југословенским просторима, и о исто тако модерном историчару светске књижевности. Његово изузетно место и значај у контексту српске књижевности, надам се, потврђује библиографија у прилогу.

И, оно што је најлепше: сваки сусрет с професором Соларом у Загребу (на факултету, у његовом дому, у кафићу хотела „Дубровник“) и Београду био је јединствена, незаборавна духовна гозба, која се памти за сва времена.

*

ПРИЛОГ БИБЛИОГРАФИЈИ МИЛИВОЈА СОЛАРА У СРПСКОМ КЊИЖЕВНОМ КОНТЕКСТУ (1971–2016)²

[I] Посебна издања М. Солара код српских издавача

1. (1979). *Moderna teorija romana*. (Milivoj Solar, priredio i napisao predgovor). Beograd: Nolit [Biblioteka „Književnost i civilizacija“], 456 str.
2. (1982). Marx, Karl i Engels, Friedrich. *O umjetnosti*. (Milivoj Solar, izbor, uvod i komentar). Beograd: Rad [Biblioteka „Reč i misao: Nova serija“], 194 str.
3. (1985). *Mit o avangardi i mit o dekadenciji: aspekti tumačenja proze dvadesetog stoljeća*. Beograd: Nolit [Biblioteka „Sazvežđa“], 261 str.
4. (1985). *Eseji o fragmentima*. Beograd: Prosveta, 191 str.
5. (2010). *Ukus, mitovi i poetika*. Beograd: Službeni glasnik, 469 str.
6. (2012). *Teorija književnosti sa Rječnikom književnoga nazivlja*. Beograd: Službeni glasnik, 571 str.
7. (2015). *Povijest svjetske književnosti: kratki pregled*. Beograd: Službeni glasnik [treće, prošireno, srpsko izdanje], 414 str.

[II] Студије и есеји М. Солара у српској периодици и зборницима

1. (1971). „Klasici marksizma i književna kritika“. *Književna kritika i marksizam* (zbornik). Beograd: Prosveta, 26–32.
2. (1974). „Između lingvistike i filosofije“. *Treći program Radio Beograda*. Beograd. VI, br. 2, 359–375. [O Antunu Barcu].
3. (1976). „Однос књижевности и стварности, темељно питање“. (Иван Крталић, разговарао). *Књижевна реч*. Београд. XII, бр. 54, 12. април, 6. [Разговор с Миливојем Соларом].
4. (1976). „Данас су актуелни проблеми поетике“. (Иван Крталић, разговарао). *Књижевна реч*. Београд. XII, бр. 55, 26. IV, 6–7. [Разговор с Миливојем Соларом].
5. (1977). „Štrukturálna poetika a marksistická filozofia umenia“. (Josef Valihora, přel.). *Nový život*. Bački Petrovec. Br. 2, 126–131.
6. (1978). „Против ‘затворених модела’“. *Полишика*. Београд. LXXV, бр. 23093, 21. јануар, 14. [Саветовање о науци о књижевности и настави књижевности].
7. (1978). „Kako shvatiti Hegelov pojam književnosti“. *Treći program Radio Beograda*. Beograd. Br. 37, 207–227.

² Овај прилог библиографији Миливоја Солара, иако непотпун, свакако је сведочанство да је његова књижевнотеоријска мисао у српском књижевном контексту имала (и данас свакако има) изузетно важно место и утицај у књижевној науци. Извесно је да ће бити допуњена новим подацима, али и коригована у техничком смислу.

8. (1979). „Однос поезије и прозе у раним дјелима Иве Андрића”. *Зборник радова о Иви Андрићу*. Београд: САНУ, 441–464. [Посебна издања, Одељење језика и књижевности, књ. 30].
9. (1979). „Простор аутентичности”. *Књижевне новине*. Београд. XXXI, бр. 580, 7. април.
10. (1979). „Како учити језик књижевности”. *Књижевна реч*. Београд. VIII, бр. 120, 10. април.
11. (1979). „Predgovor”. *Moderna teorija romana*. Београд: Nolit, 9–11.
12. (1979). „Filozofija i roman”. *Moderna teorija romana*. Београд: Nolit, 404–415.
13. (1979). „Коментари”. *Moderna teorija romana*. Београд: Nolit, 445–456.
14. (1980). „Како учимо разумјети књижевна дјела”. *Књижевна реч*. Београд. IX, бр. 141, 25. март, 1. и 6.
15. (1980). „How do we learn to understand literary Work?”. (Dušan Bjelić, Shelley Bjelić, trans.). *Књижевна реч* (међународно издање). Београд. IX, бр. 1, јануар.
16. (1980). „Smrt Sanča Panse”. *Treći program Radio Beograda*. Београд. Br. 44, 141–165.
17. (1981). „Знаност о књижевности јесте знаност у настајању”. (Боривој Радаковић, разговарао). *Књижевна реч*. Београд. X, бр. 165, 25. април, 6–7. [Разговор с Миливојем Соларом].
18. (1981). „Проучавање савремене књижевности. (Савременост и традиција) 1”. *Књижевна реч*. Београд. X, бр. 165, 10. мај, 1. и 8.
19. (1981). „Проучавање савремене књижевности. (Савременост и традиција) 1–2”. *Књижевна реч*. Београд. X, бр. 166, 25. мај, 6.
20. (1982). „Парадигма повијести књижевности и проучавање југославенских књижевности”. *Књижевне новине*. Београд. XXXIV, бр. 658, 11. новембар, 14–15.
21. (1982). „Kako razumjeti Marxove i Engelsove tekstove o umjetnosti”. Marx, Karl i Engels, Friedrich. *O umjetnosti*. Београд: Rad, 5–32.
22. (1982). „Napomena priređivača”. U: Marx, Karl i Engels, Friedrich. *O umjetnosti*. Београд: Rad, 193–194.
23. (1983). „A modern regény helyzette”. (István Brasnyó, ford.). *Hid*. Novi Sad. XLVII, 4, 475–486.
24. (1983). „Cum trebuie sa intelegem tektele lui Marx si Engels despre arta”. (Aurel Gavrilov, trad.). *Lumina*. Vršac. XXXVII, no. 11–12, 51–76.
25. (1983). „Teorija novele”. *Treći program Radio Beograda*. Београд. Br. 57, 143–174.
26. (1983). „Klasici marksizma i književna kritika”. *Marksizam i književnost*, knj. 2. (Sreten Petrović, prir.). Београд: Prosveta, 265–274.
27. (1984). „Svijest o krizi kulture u *Zapiscima Maltea Lauridsa Briggea* Rainer Maria Rilkea”. *Polja*. Novi Sad. XXX, br. 303, мај, 214–216.
28. (1984). „Mit o dekadenciji književnosti”. *Polja*. Novi Sad. XXX, br. 300, фебруар, 72–75.
29. (1983). „Марксизам и књижевност”. *Књижевност*. Београд. XXXIX, књ. 77, бр. 2–3, 210–256 (215–217, 246–249). [Анкета поводом зборника *Марксизам и књижевност* приређивача Сретена Петровића. Учесници анкете: С. Лукић, Л. Вегел, М. Солар, В. Милинчевић, П. Матвејевић, Љ. Рајић, Д. Танасковић, П. Живадиновић, С. Јелушић, М. Зуровац, Ј. Јанићијевић, Д. Жунић и С. Петровић].
30. (1983). „Kako učiti jezik književnosti”. *Kako predavati književnost. Teorijske osnove nastave*. (Aleksandar Jovanović, prir.). Београд: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 46–55.
31. (1983). „Svrha nastave književnosti”. *Kako predavati književnost. Teorijske osnove nastave*. (Aleksandar Jovanović, prir.). Београд: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 56–61.
32. (1984). „Mitovi o književnosti”. *Delo*. Београд. XXX, br. 4, 105–119.
33. (1984). „О књизи *Кришка и гјело* Светозара Петровића”. *Књижевна реч*. Београд. XII, бр. 234, 25. мај, 7.
34. (1984). „Есеј о есеју”. *Књижевност*. Београд. XXXIV, књ. 77, бр. 4–5, 632–642. [Есеј о књизи Ђерђа Лукача *Душа и облици*].
35. (1984). „Antropološki eseji Nikole Miloševića”. *Књижевна реч*. Београд. XIII, бр. 236, 25. јун, 7.
36. (1984). „Мит о књижевној авангарди (1)”. *Књижевна реч*. Београд. XIII, бр. 236, 25. јун, 1. и 16.
37. (1984). „Мит о књижевној авангарди (2)”. *Књижевна реч*. Београд. XIII, бр. 237, 10. јул, 13.
38. (1984). „Мит о књижевној авангарди (3)”. *Књижевна реч*. Београд. XIII, бр. 238–240, јул–август, 47.

39. (1984). „*Биће и језик* Радомира Константиновића”. *Књижевност*. Београд. XXXIX, књ. 78, бр. 8–9, 1254–1315 (1260–1264). [Округли сто о делу *Биће и језик* Радомира Константиновића у организацији часописа *Књижевност* и Марксистичког центра СК Београда. Учесници: В. Крњевић, Ј. Деретић, М. Солар, З. Гавриловић, С. Петровић, М. Перишић, Л. Вегел, Х. Тахмишчић, Г. Старделов, Д. Рупел, Б. Бањевић, М. Ђурчинов и В. Милинчевић].
40. (1985). „Теорија новеле”. *Književna kritika*. Београд. XVI, бр. 5, 37–83. [Isto u zborniku *Književni rodovi i vrste: teorija i istorija. 1*. Београд: Institut za književnost i umetnost, 37–83].
41. (1985). „Mitsko vrijeme i vrijeme romana”. *Polja*. Novi Sad. XXXI, бр. 318, avgust, 269–271.
42. (1985). „Transideološka dimenzija književnosti”. *Књижевне новине*. Београд. XXXVI, бр. 687, 1. мај.
43. (1986). „Obnova i kritika mitske svijesti o jeziku u romanu postmodernizma”. *Theoria*. Београд. Br. 3–4, 107–112.
44. (1989). „Obnovenie a kritika mitickeho vedomia o jeziku v postmodernistickom romane”. (Mara Myjavcova, prel.). *Novy život*. Bečki Petrovec. XLI, бр. 7–8, 467–472.
45. (1989). „Књижевност и митологија”. *Књижевност и језик*. Београд. XXXVI, бр. 4, [308]–317.
46. (1997). „Расправа о авангарди”. *Авангарга*. Београд. I, бр. 1, 184–185.
47. (2002). „Mit o književnoj avangardi”. *Avangarda i tradicija*. (Gojko Tešić, prir.). Београд: Narodna knjiga, 211–234. [Biblioteka „Pojmovnik”, књ. 30].
48. (2011). „Uspon i slom ukusa”. *Језик, књижевност, култура*. (Јован Делић, Александар Јовановић, ур.). Београд: Институт за књижевност и уметност / Филолошки факултет, 413–427. [Зборник у част Новице Петковића. Посебна издања, књ. 34].
49. (2017). *Prepiska Svetozara Petrovića sa zagrebačkim kolegama*. (Natalija Ludoški, Radmila Gikić Petrović, prir.). Novi Sad: Akademska knjiga / Fondacija „Legat Svetozara Petrovića”, 145–187. [Prepiska Milivoj Solar – Svetozar Petrović].

[III] Литература о М. Солару у Србији (1974–2013)

1. Хаци Танчић, Саша. (1974). [„Миливој Солар: *Идеја и прича*, Загреб, 1974”]. *Градина*. Ниш. IX, 12, 108–109.
2. Лукић, Јасмина. (1974). [„Миливој Солар: *Идеја и прича*, Загреб, 1974”. *Књижевна реч*. Београд. IV, бр. 331.
3. Mitrović, Marija. (1974). [„Milivoj Solar: *Ideja i priča*, Zagreb, 1974”. *Književna istorija*. Београд. VII, бр. 26, 335–338.
4. Ерор, Гвозден. (1975). [„Миливој Солар: *Идеја и прича*, Загреб, 1974”]. *Књижевност*. Београд. Књ. 60, бр. 1, 71–81.
5. Радаковић, Боровој. (1975). [„Миливој Солар: *Идеја и прича*, Загреб, 1974”]. *Зборник за славистику*. Нови Сад. Бр. 9, 191–193.
6. Крталић, Иван. (1976). „Однос књижевности и стварности, темељно питање. Разговор са Миливојем Соларом”. *Књижевна реч*. Београд. XII, бр. 54–55, 26. април.
7. Бандић, Милош И. (1976). [„Миливој Солар: *Књижевна кришка и философија књижевности*, Загреб, 1976”]. *Књижевне новине*. Београд. XXVIII, бр. 520, 1. октобар.
8. Juhasz, Erzsebet. (1976). [„Milivoj Solar: *Ideja i priča*, Zagreb, 1974”]. *Uj Simposion*. Novi Sad. XI, no. 126, 365–366.
9. Крталић, Иван. (1976). „Авантура књижевности и мишљења о њој. [Миливој Солар: *Теорија књижевности*, Загреб, 1976”]. *Књижевна реч*. Београд. V, бр. 68, 10. децембар.
10. Пијановић, Петар. (1977). [„Миливој Солар: *Теорија књижевности*, Загреб, 1976”]. *Просветни ђреплег*. Београд. XXXIII, бр. 1196, 25. март.
11. Костић, Слободан. (1977). [„Миливој Солар: *Теорија књижевности*, Загреб, 1975”]. *Сшремљења*. Приштина. XVIII, бр. 5, 781–783.
12. Остојић, Стево. (1978). „Загребачке теме... и варијације. Преко уских оквира. Нови прилог научној мисли о књижевности [Миливој Солар: *Увод у философију књижевности*, Загреб, 1978”]. *Полишка*. Београд. LXXV, бр. 23425, 23. децембар, 13.

13. Gavanski, Mirjana. (1978). [„Milivoj Solar: Književna kritika i filosofija književnosti, Zagreb, 1976”]. *Književna istorija*. Beograd. XI, br. 42, 391–393.
14. Дошеновић, Бошко. (1979). [„Миливој Солар: Увод у философију књижевности, Загреб, 1978”]. *Књижевне новине*. Београд. XXI, бр. 578, 10. март.
15. Radulović, Selimir. (1981). „Tragom moderne teorije romana [Milivoj Solar: *Moderna teorija romana*, Beograd, 1979]”. *Delo*. Beograd. XXVII, br. 3, mart, 186–187.
16. Јерков, Александар. (1980). „Мора ли нас разочарати? [Миливој Солар: *Модерна теорија романа*, Београд, 1979]”. *Књижевне новине*. Београд. XXXII, 609, 26. јул.
17. Kramarić, Zlatko. (1982). [„Milivoj Solar: *Suvremena svjetska književnost*, Zagreb, 1982”]. *Polja*. Novi Sad. XXVIII, br. 286, decembar, 444–445.
18. Сребро, Миливој. (1982). [„Миливој Солар: *Смрт Санча Пансе*, Загреб, 1981”]. *Књижевне новине*. Београд. XXXIV, br. 640, 21. јануар.
19. Бојанић, Босилка. (1982). [„Миливој Солар: *Смрт Санча Пансе*, Загреб, 1981”]. *Дневник*. Нови Сад. LI, бр. 12666, 4. фебруар.
20. Јовановић, Александар. (1982). „О умирању романа. [Миливој Солар: *Смрт Санча Пансе*, Загреб, 1981]”. *Књижевна реч*. Београд. XI, бр. 186–187, 10–25. април, 53.
21. Јовановић, Александар. (1982). „Између значења књижевног дела и смисла књижевности. [Миливој Солар: *Увод у филозофију књижевности*, Загреб, 1978]”. *Књижевна реч*. Београд. XI, бр. 192, 10. јули, 16.
22. Eror, Gvozden. (1982). [„Milivoj Solar: *Smrt Sancha Panze*, Zagreb, 1981”]. *Treći program Radio Beograda*. Beograd. Br. 52, 42–48.
23. Станојевић, Добривоје. (1982). [„Миливој Солар: *Сувремена свјетска књижевност*, Загреб, 1982”]. *Књижевне новине*. Београд. XXXIV, бр. 656, 14. октобар.
24. Јоковић, Мирољуб. (1982). „Опис књижевности нашег доба. [Миливој Солар: *сувремена свјетска књижевност*, Загреб, 1982]”. *Књижевна реч*. Београд. XI, бр. 199, 25. новембар, 14.
25. Живковић, Живан С. (1983). „Више од приручника [Миливој Солар: *Сувремена свјетска књижевност*, Загреб, 1982]”. *Лешојис Машице српске*. Нови Сад. CLIX, књ. 431, св. 3, март, 550–554.
26. Stanojević, Dobrivoje. (1983). [„Milivoj Solar: *Suvremena svjetska književnost*, Zagreb, 1982”]. *Delo*. Beograd. XXIX, br. 5, 162–164.
27. Живковић, Живан С. (1985). „Поетика есеја [Миливој Солар: *Есеји о фрајментима*, Београд, 1985]”. *Лешојис Машице српске*. Нови Сад. CLXI, књ. 436, св. 5, новембар, 626–629.
28. Живковић, Живан С. (1985). „Књига оспоравања и открића [Миливој Солар: *Мит о аванјарди и мит о декагенцији*, Београд, 1985]”. *Лешојис Машице српске*. Нови Сад. CLXI, књ. 436, св. 4, октобар, 486–490.
29. Јовановић, Александар. (1985). „Књижевнотеоријски погледи Миливоја Солара”. *Књижевна реч*. Београд. XIV, бр. 262, 19. септембар, 6–12. [Тематски блок припремио и уредио Александар Јовановић. У блоку су текстови: Г. Пелеша, Р. Микића, В. Висковића, М. Харпања, Б. Јовића и Г. Ерора].
30. Пелеш, Гајо. (1985). „Солар или упитаност”. *Књижевна реч*. Београд. XIV, бр. 262, 19. септембар, 6–7.
31. Микић, Радивоје. (1985). „Зашто учити језик књижевности”. *Књижевна реч*. Београд. XIV, бр. 262, 19. септембар, 7–8.
32. Висковић, Велимир. (1985). „Филозофијске претпоставке теорије књижевности. Мјесто књиге *Идеја и њрича* у опусу Миливоја Солара”. *Књижевна реч*. Београд. XIV, бр. 262, 19. септембар, 8–9.
33. Харпањ, Михал. (1985). „Теорија прозе као проблематско подручје књижевне теорије”. *Књижевна реч*. Београд. XIV, бр. 262, 19. септембар, 9–10. [Миливој Солар: *Идеја и њрича*].
34. Јовић, Бојан. (1985). „Увод у данашње искуство књижевности”. *Књижевна реч*. Београд. XIV, бр. 262, 19. септембар, 10–11.
35. Ерор, Гвозден. (1985). „О појму и подели науке о књижевности”. *Књижевна реч*. Београд. XIV, бр. 262, 19. септембар, 11–12.

36. Јевтовић, Бранислава. (1985). [„Миливој Солар: Есеји о фрагментима, Београд, 1985“]. *Књижевна кришка*. Београд. XVI, бр. 6, 131–138.
37. Висковић, Велимир. (1986). [„Миливој Солар: *Миш о аванјарди и миш о декагенцији*, Београд, 1985“]. *НИН*. Београд. XXXVII, бр. 1828, 12. јануар.
38. Tasić, Dragan. (1986). [„Milivoj Solar: *Eseji o fragmentima*, Beograd, 1985“]. *Student*. Beograd. XLVIII, br. 14, 14. avgust.
39. Šukalo, Mladen. (1986). [„Milivoj Solar: *Eseji o fragmentima – Filosofija književnosti – Mit o avantgardi i mit o dekadenciji*“]. *Delo*. Beograd. XXXII, br. 9–10, 203–209.
40. Радојчић, Мирјана. (1986). [„Миливој Солар: *Миш о аванјарди и миш о декагенцији*, Београд, 1985“]. *Књижевност*. Београд. Бр. 3, 493–496.
41. Јерков, Александар. (1986). [„Миливој Солар: *Роман и миш*, Загреб, 1988“]. *Књижевне новине*. Београд. Бр. 764, 15. новембар.
42. Ђорђић, Стојан. (1989). [„Миливој Солар: *Роман и миш*, Загреб, 1988“]. *Борба*. Београд. LXVIII, бр. 222, 10. август.
43. Велчић, Мирна. (1989). „Дискурс теорије у сусрет књижевности“. *Књижевност и језик*. Београд. XXXVI, бр. 4, 318–326.
44. Микић, Радивоје. (1990). „О језику књижевности [Миливој Солар: *Лака и шешка књижевност*, Загреб, 1995]“. *Језик љезије*. Београд: БИГЗ.
45. Ерор, Гвозден. (1995). „Парадокси и апорије“. *Књижевна историја*. Београд. XXX, бр. 104, 89–94.
46. Томић, Светлана. (2005). „О укусу се мора расправљати [Миливој Солар: *Предавања о лошем укусу, одбрана естетичкога ума*, Загреб, 2004]“. *Свеске*. Панчево. XVII, бр. 77, септембар, 170–172.
47. Радисављевић Зоран. (2020). „Књиге Миливоја Солара и Зорана Кравара“. *Полишка*. Београд. CVII, бр. 34876, 10. децембар, 12. [Вест о књижевној вечери у Културном центру Београда о књигама Миливоја Солара – *Укус, мишови и љешика*, и Зорана Кравара – *Каг је свијет био млад*. *Висока фантасика и доктринарни аниомодернизам*, у издању Службеног гласника. О књигама су говорили: Влахо Богишић, Александар Јерков, Бојан Јовић, уредник Гојко Тешић и аутори академик Миливој Солар и проф. др Зоран Кравар].
48. Ломпар, Мило. (2011). „Југосфера“. *Летойис Машице срјске*. Нови Сад. Књ. 488, бр. 3, септембар, 307–329. [Прештампано, проширено, у свих четрнаест издања књиге истог аутора *Дух самодорицања*. *Прилој кришици срјске културне љолишке: у сенци туђинске власти*. Нови Сад, Београд – издавачи: Orpheus, прва три, 2011–2012; Evro Giunti, четврто, 2013; од петог до четрнаестог издања Catena mundi, 2014, 2015, 2017–2023 и 2025].
49. Ломпар, Мило. (2012). „Мило Ломпар vs. *Peščanik*: Под сенком туђинске власти“. *Печаш*. Београд, 5. април.
50. Попов, Јован. (2013). „Кроацентрична (југо)сфера“. *Печаш*. Београд, 22. фебруар. [Поводом објављивања *Теорије књижевности са Рјечником књижевнога називља* у издању Службеног гласника 2012].